

Елин Пелин

Хитрец

Арестантинът Петко Лисичката, дребен крадец, върви напред, а три крачки след него върви полицейският стражар Иван Кьосето, с пушка на рамо.

Полето пусто. Път кален и безкраен. Цялата земя мъртва и мокра като удавена бабичка. Небето се слупило над земята облачно, грозно, и безнадеждно.

– Такова ли време избрахте да ме карате, господин старши! Може-ше да се почака, – говори Лисичката и цапа из калта, с ръце, мушнати в джобовите на излинените си потури, окаляни до пояса. Мъничките му сиви очи се въртят на всички страни, като че гледат има ли нещо за кражба.

– То не е моя работа! Началникът заповяда и аз те карам! – отговаря стражарят и клопа с чизмите след него.

– Началникът като е спял, та не вижда, ти нямаш ли уста да му кажеш? – възразява арестантинът.

– Как ще му кажа! Той е началник и аз съм длъжен да изпълня заповедите му. Нищо не мога да приказвам с него – отговори важно полицейският и изтри несъществуващите си мустаци.

– Ами аз как приказвам с тебе?

– Нашата работа е друга.

– Как друга? Ти си, да речем, началник – аз твой подчинен.

– Ти по служба не си подчинен – обяснява стражарят, – а тъй. Свободен си...

– И тебе господ такава свобода да даде!

Лисичката се обърна и тихо се засмя срещу лицето на стражаря.

– Ами да ти заповяда началника, да речем, да биеш брата си, какво ще правиш, господин старши?

– Ще го бия и туйто!

– Как така ще го биеш! Няма ли да ти домилее, да размислиш, че за някаква си нищожна заплата биеш брата си? Да те чуكنе, тъй, съвестта? – разсъждава Лисичката.

– А бе то човек, ако вземе много да му мисли – така е... Ама заповед... не може! – отговаря виновно стражарят.

– Тогава ти не си за жалене!

Арестантът наведе глава и мълчаливо зацапа из калта.

– Гледай какъв си опак човек! – мъмре след него стражарят. – В най-гъстата кал цапаш. Не виждаш ли стъпки?

– Аз се по чужди стъпки вървах, затова влязох във вашите ръце, господин старши!

Лисичката вижда, че стражарят не е старши, но го ласкае.

– По приказките личи, че си умен човек, приятелю, пък да идеш да крадеш!

– Ако остане на глупавите да крадат, тежко и горко на България, господин старши!

Настъпи мълчание. Лисичката тръгна вече с наведена глава и се замисли нещо. Стражарят вдигна с ръка полите на шинела си и изпусва времето. Пътят напусна полето и полази въз един храсталат баир. По голите шубраци висят едри капки от скорошния дъжд. Отстрани на пътя, като някакви странни животни, са налягали един през друг големи, мокри камънаци и спят като всичко наоколо. Над пътниците безшумно прелетя някаква си птица.

– Ех, защо не съм и аз птица! – въздъхна стражарят, който едвам мъкнеше широките си тежкоподковани ботуши. – Колко ще ми е леко!

– Хубаво ще бъде... хвъркат стражарин! – засмя се замисленият арестант. – Вие така и така цвъкате, дето трябва и дето не трябва, какво щеше да бъде пък, ако бяхте птици.

– Само да не влизаме в капана като тебе – отвърна стражарят.

Пак настана мълчание.

На пътя изскочи заяк и страхливо застана на няколко крачки пред тях.

Лисичката се спря и викна високо:

– Мери, господин старши!

Заякът, подплашен, избяга в храсталака. Стражарят и арестантът се спряха и дълго гледаха подире му.

– Ама че си туткав, господин старши! Мерне ли ти се – бий! Изпусна лова. Защо мъкнеш тая цепеница на рамото? Разигра ми се ловджийското сърце... Да видя заяк и да не гръмна след него! Умирам от яд...

Арестантът седна на един камък и извади цигара. Стражарят също седна.

– Та ти си ловджия, а? – попита той Лисичката.

– Ех! – въздъхна арестуваният.

– Пък аз съм страшно вързан в ръцете – не мога кола със сено да ударя!

– Право да ти кажа, приятелю, яд ме е на тебе. Изпуснахме заяка... Че хвърли му тамо нему един куршум, да му се разиграе сърцето! Ти за мене ли ги пазиш? – Не бой се, аз не съм убил никого, та да бягам. Аз и без конвой бих си отишъл, дето ме пратят. Най-много три месеца ще лежа, па ще ме пуснат. Не бой се, че ще бягам, господин старши. Не ми се

ще да си затварям къщата. Ех, с твоята пушка аз бих ударил врабче на триста крачки!

– Аз имам един чича, той е такъв. Едно око има, ама знаеш! – въздъхна с гордост стражарят.

– Пък аз, може лъжа да ти се стори, кога бях войник, ударих с пушката едно врабчо яйце на триста крачки.

– Може, защо не! Моят чича... просено зърно в торба удряше! – възвразява пак насмешливо стражарят.

– Виждаш ли оная сойка на дървото горе – сочи арестантът. – Ако я не застрелям с една ръка... тъй, човек да не съм!

– Далече е...

– Ако е далече... Ще я перна, та няма и да мръдне! Да се ловим на бас, господин старши!

– Ще изгубиш.

– Не! Дай пушката!

Лисичката полека, като не снемаше очи от сойката, взема пушката от коляното на стражаря, който си палеше цигара, и се прицели. Стражарят заследи с внимание.

– Лошо съм седнал... чакай! – рече Лисичката и се изправи. После погледна стражарина и извика на сойката:

– Пшът!

Тя изскряка и отлетя.

– Сега ставай, господин старши! Пък аз да повървя след тебе! Хайде, напред!

Стражарят, като видя пушката си в ръцете на Лисичката, пребледня от страх.

– Лисичка, не шегувай се! Дай ми пушката!

– Ще ставаш ли? Е, ти знаеш. Ако не щеш – сбогом!

Арестантът шумна в храстите.

– Какво правиш, ей? Лисичка... Хайде, ела да вървим!

– Ти върви сам, господин старши, моя път е на друга страна!

Лисичката бързо запрескача храстите, премина едно долче и излезе настреща.

– Къде бре, ей! Не се шегувай бе! – завика стражарят, побъркан от страх. – Какво правиш? Ти искаш аз да лежа в затвора вместо теб? Ела, бре човек! Ще пострадаш, ти казвам!

– Аз да не лежа, та друг, който ще, нека лежи! – обади се Лисичката, без да се обърне, и се изгуби в гората, над която падаше гъста мъгла.

Стражарят погледна наоколо, сякаш искаше помощ, но пътят беше

пуст. Баирите намръщено се гледаха един друг. Гората мълчеше. Из храстите се белееше разпръснатото вкаменело стадо от канари. Една креслива сойка прехвъркна, присмя се на това мълчание и отлетя нанякъде.

Стражарят седна край пътя и като не знаеше какво да прави – заплака.

КРАЙ

© 1904 Елин Пелин

Публикуван за пръв път в Разкази, т. I, 1904, с. 165–169. и с незначителни поправки в последвалите издания на сборника. По-значителни промени са направени при включването му в СГ¹, 1938.

В началото вместо „стражаринът“ – „полицейският“. Променено е глаголното време в целия разказ: „Лисичката се обръща и хитро се смее срещу лицето на стражарина“ става „Лисичката се обърна и тихо се засмя срещу лицето на стражаря“; „някаква си заплата от 40–50 лева“ става „някава си нищожна заплата“; „Вие така и така цвъкате дете трябва и дете не трябва, по-харно да сте птици“ – „Вие така и така цвъкате дете трябва и дете не трябва, какво щеше да бъде пък, ако бехте птици“. Стегнат е диалогът, особено при взимане на пушката от Лисичката. Зачеркнато е (запазеното в скоби): „[Стражарят, като видя пушката си в ръцете на Лисичката, пребледня от страх], но се престори, че не дава значение на това“; „Една креслива сойка само се присмя на това мълчание“ – „Една креслива сойка прехвъркна, присмя се на това мълчание...“

Сканиране, разпознаване и редакция: Ивет Костова, 2008

Публикация:

Елин Пелин. Съчинения, том I – Разкази 1901–1906

Редактор: Светла Гюрова

Издателство „Български писател“, 1972 г.

ДПК „Димитър Благоев“ – София

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5268>]

1. Съчинения на Елин Пелин. Под редакцията на Т. Боров, С., к-во „Хемус“, т. I, 1-о изд. 1938